B1803254

Kadernota 2019

waterschap
Hollandse
Delta

Versie 1.0

28 juni 2018

VERANTWOORDING

WATERSCHAP

waterschap Hollandse Delta
Handelsweg 100
2988 DC Ridderkerk

Postbus 4103
2980 GC Ridderkerk
t 088 974 33 00
f 088 974 30 01
i www.wshd.nl

VERSIE

28 juni 2018
Versie 1.0

Inhoudsopgave

Voorwoord **5**

1 Inleiding **6**
1.1 Algemeen 6
1.2 Financieel uitgangspunt 6
1.3 Opbouw Kadernota 2019 6

2 Belangrijke Ontwikkelingen **7**
2.1 InterBestuurlijk Programma (IBP) 7
2.2 WSHD – Ambitietraject 7

3 Programma waterkeringen **8**

4 Programma watersysteem **9**

5 Programma Zuiveren en Afvalwaterketen **10**

6 Programma wegen **11**

7 Programma Algemeen **12**

8 Financiële effecten **14**

9 Besluit **15**

Bijlagen **16**

Bijlage 1: Overzicht potentiële investeringen **17**

Bijlage 2: 'van opgave naar project-realisatie' **19**

Bijlage 3: Lijst van afkortingen **21**

Versie 1.0

VOORWOORD

Beste lezer,

Het is interessant om te zien in deze kadernota waar we met onze plannen en ambities staan. Het ambitietraject loopt op volle toeren. In diverse bijeenkomsten spraken bestuurders en medewerkers uitgebreid over de verschillende ambities. In de komende maanden concretiseren we samen met het college, de VV en de organisatie de doelen en de verdere aanpak.
In het Interbestuurlijk Programma (IBP) wordt de samenwerking tussen rijk, gemeenten, provincies en waterschappen centraal gesteld om samen meer te bereiken als één overheid. Samen aan de slag met een aantal trajecten maar ook uitstraling naar burgers en bedrijven als één overheid.
Eind 2022 moet de eerste beoordelingsronde van alle primaire waterkeringen zijn voltooid. Omdat dat een aardig beslag legt op de beschikbare capaciteit binnen WSHD, hebben we in de bestaande programmering al rekening gehouden met uitbreiding van de personele capaciteit voor de reguliere processen.
Voor de noodzakelijke inzet voor de Optimalisatie Zoetwatervoorziening Brielse Meer zijn de benodigde onderzoeken opgestart. Om de veiligheid te kunnen blijven garanderen van de inlaten door de boezemkering worden de tien duikerbuizen gelijktijdig met de automatiserings-werkzaamheden vervangen zodat ze aangepast zijn aan ons beleid en normen.
In 2050 willen we circulaire en kosteneffectieve rioolwaterzuiveringsinstallaties. Daarvoor onderzoeken we met ALM's (Asset Lifecycle Management) de toekomstmogelijkheden van onze rwzi's. In 2021 willen we de helft van onze zuiveringen onderzocht hebben.
Het kwaliteitsniveau van een deel van de erftoegangswegen type 2 staat onder druk. Als er niets extra's wordt gedaan, zal het onderhoudsniveau afnemen. Een extra investering (vanuit belastingverhoging en deels uit reserves) moet zorgdragen voor beter onderhoud en verbetering van deze wegen.
In de VV is het principebesluit genomen tot de overdracht van de wegentaak naar de gemeenten. Hiervoor willen we de komende maanden een intentieovereenkomst met alle gemeenten afsluiten.
Op 25 januari spraken 25 bestuurders op de rwzi Dokhaven over klimaatadaptatie. Gezamenlijk zullen waterschap, gemeentes en provincie klimaatadaptatie een plaats geven in het dagelijks werken en handelen.

U ziet het, werk genoeg.

ir. I. G. M. de Bondt
dijkgraaf

1 INLEIDING

1.1 Algemeen

De Kadernota 2019 vormt de basis voor de Programmabegroting. De programmabegroting zal ook voor het nieuw aan te treden bestuur bindend zijn. Daarom is in deze Kadernota ingegaan op de verschillende keuzes die te maken zijn en welke financiële middelen daarbij horen om te kunnen voldoen aan de wettelijke taken en de bestuurlijke ambities.

Daarbij spelen in- en externe factoren een rol. Een van de belangrijkste externe factoren is het InterBestuurlijk Programma (IBP), waarin de afspraken tussen het Kabinet, VNG, IPO en Unie van waterschappen zijn vastgelegd (zie § 2.1). Parallel daaraan loopt er binnen WSHD een bestuurlijk ambitietraject, waarin het college samen met de VV en de organisatie de ambities rond 7 thema's (zie § 2.2) nader uitwerkt.

1.2 Financieel uitgangspunt

De Kadernota 2019 geeft inzicht in de inhoudelijke opgave waar het waterschap voor staat. Daarbij kan onderscheid gemaakt worden tussen wettelijke taken en bestuurlijke ambities. De uitvoering van de opgave wordt echter begrensd doordat de middelen beperkt zijn. De keuzes worden uiteindelijk gemaakt bij de Programmabegroting, maar via de Kadernota wordt daarop voorgesorteerd.

De Programmabegroting 2018 - 2022 vormt het financieel uitgangspunt voor de Kadernota 2019, zie tabel 1.

(bedragen in Euro x 1000)	Jaar 2017	Jaar 2018	Jaar 2019	Jaar 2020	Jaar 2021	Jaar 2022
Watersysteemheffing - waterkeringen	23.000	24.050	25.594	26.198	26.946	26.333
Watersysteemheffing - water	51.528	52.690	53.714	55.981	57.360	59.684
Zuiveringsheffing	62.559	63.358	64.234	64.955	65.257	65.718
Wegenheffing	9.220	9.314	9.509	9.642	9.750	9.887
	146.307	**149.412**	**153.051**	**156.776**	**159.313**	**161.623**

Tabel 1: Heffingen Programmabegroting 2018-2022 per programma

N.B. De splitsing van de watersysteemheffing in het programma Waterkeringen en Watersysteem is gebaseerd op een aantal aannames over de verhouding tussen deze programmataken.

In tabel 2 is dit vertaald naar de procentuele veranderingen van jaar tot jaar.

Stijging t.o.v. vorig jaar	Jaar 2018	Jaar 2019	Jaar 2020	Jaar 2021	Jaar 2022
Watersysteemheffing - waterkeringen	4,56%	6,42%	2,36%	2,86%	-2,27%
Watersysteemheffing - water	2,26%	1,94%	4,22%	2,46%	4,05%
Zuiveringsheffing	1,28%	1,38%	1,12%	0,47%	0,71%
Wegenheffing	1,03%	2,09%	1,40%	1,11%	1,40%
	2,12%	**2,44%**	**2,43%**	**1,62%**	**1,45%**

Tabel 2: Procentueel meerjarenperspectief Programmabegroting 2018-2022

Naast het uitgangspunt van de Programmabegroting heeft het college bij de start van de Kadernota 2019 aangegeven vooralsnog vast te houden aan een maximale kostenstijging van 2%. Daarmee is het noodzakelijk om transparante keuzes te maken in elk programma. Belangrijk is dat in de Kadernota nog geen (volledige) doorrekening en afweging van de capaciteit heeft plaatsgevonden. Dit wordt uitgewerkt in de programmabegroting. Als gevolg hiervan zullen nog veranderingen optreden in de nu gepresenteerde stijgingspercentages van de benodigde belastingopbrengst.

1.3 Opbouw Kadernota 2019

Na deze algemene inleiding volgt in hoofdstuk 2 een korte beschouwing op de belangrijkste ontwikkelingen. In de daarop volgende hoofdstukken wordt ingegaan op de verschillende programma's, waarbij zowel de wettelijke opgaven als de bestuurlijke ambities worden toegelicht. In hoofdstuk 8 wordt tenslotte een financiële indicatie gegeven, waarbij ook wordt ingegaan op de belangrijkste onzekerheden. Bijlage 1 geeft een overzicht van de potentiele investeringen, bijlage 2 bevat een samenvatting van de werkwijze 'van opgave uit programma's naar projectrealisatie' zoals bij de Kadernota 2018 vastgesteld.

2 BELANGRIJKE ONTWIKKELINGEN

2.1 InterBestuurlijk Programma (IBP)

In de aanloop naar de Tweede Kamer verkiezingen in 2017 hebben IPO, VNG en Unie van Waterschappen gezamenlijk de investeringsagenda 'Naar een duurzaam Nederland' opgesteld, dat vervolgens met het nieuwe Kabinet is omgezet in een InterBestuurlijk Programma (IBP).

In het IBP wordt de samenwerking tussen de verschillende overheden centraal gesteld. Door samen te werken als één overheid kan meer bereikt worden. Daarbij zijn verschillende thema's benoemd, die van belang zijn voor de waterschappen in het algemeen en voor WSHD in het bijzonder:

- Samen aan de slag voor het klimaat (thema 1):
  Onder dit thema vallen onderwerpen zoals CO_2-reductie, klimaatadaptatie en de transitie naar een circulaire economie;
- Naar een vitaal platteland (thema 4):
  In dit thema wordt ook een link gelegd naar de klimaatopgave en natuur;
- Goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving (thema 8):
  Bij dit thema wordt ingezoomd op het voor de samenleving samenwerken als één overheid, het versterken van de democratische legitimiteit en het introduceren van de iOverheid;
- Passende financiële verhoudingen (thema 9):
  Binnen het thema 'financiën' gaat het gesprek niet alleen over de financiële dekking van maatschappelijke opgaven, maar ook over de optimalisering van decentrale belastingstelsels;
- Overkoepelende thema's (thema 10):
  Tenslotte is er nog een 'restgroep', waarbij de onderwerpen 'regionale gebiedsgerichte aanpak', 'krimp/bevolkingsgroei' en de 'Nationale Omgevingsvisie' de waterschappen raken.

Momenteel wordt de structuur en inhoud van het IBP verder uitgewerkt door het Kabinet, IPO, VNG en Unie, zodat de maatschappelijke opgaven als één overheid opgepakt kunnen worden.

2.2 WSHD – Ambitietraject

Parallel aan het landelijke traject heeft het college in de afgelopen maanden bijeenkomsten op VV-, D&H- en organisatie-niveau georganiseerd om meer duidelijkheid te krijgen rond zeven bestuurlijk benoemde thema's. De meeste thema's sluiten nauw aan bij het IBP, maar door de vertaling naar de specifieke WSHD-situatie en -gebied wordt elk thema concreter gemaakt. De zeven thema's zijn:

- Duurzaamheid
- Energietransitie
- Klimaatadaptatie
- Innovatie
- Omgevingswet
- Excellent Assetmanagement
- Digitale transformatie

Elk thema is door twee leden van het college inhoudelijk voorbereid, vervolgens besproken binnen het college en daarna verder uitgewerkt in bijeenkomsten met VV en de organisatie. De uitkomsten van het interne traject worden in de komende tijd besproken met externe stakeholders waarna de bestuurlijke doelen concreet kunnen worden vastgesteld.
In deze Kadernota zijn al wel koppelingen gemaakt met de verschillende Programma's, maar er is nog geen integrale vertaling gemaakt van de bestuurlijke ambities naar concrete aanpak vanuit de verschillende programma's. Dat moet in de volgende P&C-cyclus landen.

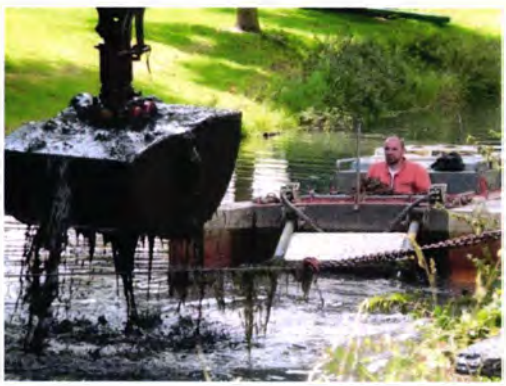

3 PROGRAMMA WATERKERINGEN

Bij de invulling van bestaande en nieuwe opgaven wordt sterk de verbinding gezocht met het Ambitietraject van het bestuur. Elke bestuurlijke ambitie heeft wel een link met een of meerdere opgaven binnen het programma Waterkeringen. Deze ambities kunnen geconcretiseerd worden in concrete projecten (bijvoorbeeld innovatief dijkbeheer als onderdeel van het versterkingsproject Geervliet-Heenvliet), of op meer beleidsmatig niveau. Hierbij kan gedacht worden aan de wijze waarop:

- digitalisering, automatisering en 'data-op-orde' bijdragen aan efficiënter beheer van de waterkeringen;
- meerlaagse veiligheid en multifunctionele waterkeringen meegenomen worden bij de implementatie van de omgevingswet;
- de kennisontwikkeling over zeespiegelstijging gevolgd wordt voor de doelen in het waterbeheerprogramma.

Eind 2022 moet de eerste beoordelingsronde van de primaire waterkeringen voltooid zijn. Voor de regionale waterkeringen is dat 2024. Om de opgaven binnen de gestelde termijn uit te kunnen voeren is in de bestaande programmering reeds rekening gehouden met een uitbreiding van de capaciteit voor de reguliere processen. Daarnaast is in de vorige programmabegroting besloten de investering voor de eerste beoordelingsronde primaire waterkeringen over te hevelen naar de exploitatie. Daarbij wordt een ander kasritme voorzien voor de beoordeling van de primaire waterkeringen. Voor de jaren 2019 en 2020 is meer geld nodig dan eerder voorzien, voor de jaren 2021 en 2022 juist minder

Uit de beoordelingen kunnen nieuwe versterkingsopgaven naar voren komen, die naast de reeds gestarte dijkversterkingsprojecten 'zettingsvloeiing', 'versterking Geervliet-Hekelingen' en 'versterking boezemkaden' geprogrammeerd moeten worden. Vooralsnog wordt er vanuit gegaan dat de eerste beoordelingsronde primaire waterkeringen niet tot een extra versterkingsopgave voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) leidt. Ook vanuit de tweede toetsronde voor de regionale waterkeringen wordt op dit moment geen versterkingsopgave verwacht.

De grootste kostenpost binnen het programma Waterkeringen is de solidariteitsbijdrage voor het HWBP. Vanwege overschotten uit het HWBP2 wordt in 2019 éénmalig een lagere bijdrage aan het HWBP verwacht. Voor de andere jaren is de bijdrage aan het HWBP geactualiseerd. De bijstelling van de meerjarenbijdrage aan het HWBP vindt in 2020 plaats. De financiële consequenties van deze bijstelling zijn nog niet te geven (zie hiervoor de risicoparagraaf van de begroting).

De cyclus van beheer en onderhoud draait om de ontwikkeling van het assetmanagement en de wijze waarop het waterschap de zorgplicht invult. Er ligt een duidelijke link naar de informatievoorziening en digitalisering. Noodzakelijke stappen daarin zijn:

- het gegevensbeheer voor alle waterkering-processen op orde brengen
- de afzonderlijke processen met elkaar verbinden
- in te zetten op meten en monitoren van de waterkeringen
- gebruik te maken van de mogelijkheden op het gebied van automatisering

Daartoe wordt een informatieplan waterkeringen opgesteld. Dit moet leiden tot verschillende verbetertrajecten om efficiënter te werken, met betere besluitvorming en sturing op risico's. Op basis van dit plan kunnen financiële consequenties in de Programmabegroting landen.

Naar aanleiding van de eerste formele audit van de Inspectie van Leefomgeving en Transport (ILT) in 2018 wordt een verbeteragenda opgesteld om de PDCA-cyclus voor de zorgplicht-activiteiten (lees beheer en onderhoud = assetmanagement) verder in te richten.
Daarnaast wordt voor het in uitvoering brengen van innovatief dijkbeheer in 2019 €200.000 en daarna jaarlijks €150.000 opgenomen. Innovatief dijkbeheer moet bijdragen aan beter inzicht in de opbouw en zwakke plekken in de dijk, zodat er veel gerichter gestuurd kan worden op risico's. De voordelen hiervan komen in later jaren tot uiting doordat naar verwachting minder kilometers dijk versterkt hoeven te worden.

Voor het proces calamiteitenzorg geldt dat de implementatie van het informatieplan en het assetmanagement reeds bijdraagt aan betere besluitvorming tijdens calamiteuze situaties. Daarnaast krijgt WSHD een grotere rol in laag 3 van de meerlaagse veiligheid (crisis-beheersing).

In § 8 zijn de financiële gegevens van het programma Waterkeringen opgenomen.

4 PROGRAMMA WATERSYSTEEM

Het programma Watersysteem sluit aan bij diverse uiteenlopende ontwikkelingen. Denk hierbij aan vismigratie en visveiligheid van gemalen, het Deltaplan Agrarisch Water, stedelijke verdichting, zoetwatervoorziening en zoetwaterbeschikbaarheid en het Rotterdams Deltaplan (Grond) Water. Op basis van deze betrokkenheid kunnen in de komende jaren concrete voorstellen verwacht worden over deze ontwikkelingen en kan de (financiële) inspanning in een meerjarenperspectief geplaatst worden.

Klimaatadaptatie, en dan met name ten aanzien van zeespiegelstijging en perioden van langdurige droogte of extreme neerslag, heeft betekenis voor het Programma Watersysteem. Zowel voor de zoetwaterbeschikbaarheid als het peilbeheer is er een relatie met de functies van het watersysteem en de wijze waarop grondgebruikers en gemeenten percelen ontwateren. Daarbij wordt aangesloten bij het ontwikkelen van een landelijke visie. Met stakeholders wordt dit voor waterschap Hollandse Delta uitgewerkt. Een goed voorbeeld hiervan is de totstandkoming van de gebiedsvisie Oudeland van Strijen.

Daarnaast zijn de volgende onderwerpen een belangrijke opgave voor het watersysteem:

- *Kaderstellend baggeren*
  Afgelopen periode zijn de baggerachterstanden en -opgave op orde gebracht. De achterstanden zijn inmiddels weggewerkt. Vanaf 2018 wordt het nieuwe kaderstellende beleid uit 2017 in de praktijk vertaald, waarbij meer vanuit de prestaties van het watersysteem (kwantiteit en kwaliteit) wordt gekeken naar nut en noodzaak van de werkzaamheden. De financiële impact hiervan is nog niet te bepalen. Met de ervaringen, die de komende jaren worden opgedaan, kunnen zowel het beleid als de financiële consequenties concreter worden ingevuld.
- *Stroomgebiedsbeheerplan*
  In 2022 gaat het derde Stroomgebiedsbeheersplan (SGBP) in. Dit plan bevat de doelstellingen voor de Kaderrichtlijn Water waterlichamen en de maatregelen om in 2027 te voldoen aan de Kaderrichtlijn Water. In 2019 start participatie met belanghebbenden en wordt een maatregelenpakket voorbereid. Onderdeel daarvan is een planstudie naar de doelstellingen en (KRW)maatregelen voor het Zuiderdiep en aanliggende havenkanalen ten behoeve SGBP-3.
- *Optimalisatie Zoetwatervoorziening Brielse Meer- Bernisse*
  Inmiddels zijn de benodigde onderzoeken opgestart voor de Optimalisatie Zoetwatervoorziening Brielse Meer. Met de verschillende partners is consensus over de Beheerovereenkomst Brielse Meer Bernisse. Op basis van de herijkte ramingen vindt overleg plaats met de diverse partners over de verdeling van meerkosten. Voor WSHD wordt gerekend met een extra investering van € 152.000 om een deel van de meerkosten op te vangen.
- *Beheerplan Groen*
  Afgesproken is om het onderhoud van het Groen (natuurvriendelijke oevers/maaien/waterbergingsgebieden/ takkenschouw/snoeien) integraler en meer in lijn met de Natuurbeschermingswet binnen het beheersgebied uit te voeren. De Verenigde Vergadering heeft met de motie Bernisse opdracht gegeven in beeld te brengen hoe het onderhoud en beheer groener kan.
- *Tweede watersysteemtoetsing/Wateropgave*
  De tweede watersysteemtoetsing, die in 2018 wordt opgeleverd, geeft inzicht in de actuele wateropgave. Op basis daarvan kunnen de concrete maatregelen uitgewerkt worden, die nodig zijn om het watersysteem klimaatbestendig en robuuster te maken. Deze maatregelen worden aan de Verenigde Vergadering voorgelegd om de wateropgave voor 2027 in te kunnen vullen.
- *Oostvoornse Meer*
  Het waterschap heeft zich met regionale partners verbonden aan de Kwaliteitsimpuls Oostvoornse Meer uit 2007. Een van de maatregelen is het aanpassen van het peilregime naar een hoger winterpeil.
- *Compliance*
  Het voldoen aan wet- en regelgeving, zoals natuurbeschermingswet, milieu- en ARBO-regelgeving, heeft ook betrekking op de werkzaamheden binnen het watersysteem. Nieuwe regels leiden tot een noodzakelijke verhoging voor reguliere budgetten voor het bemonsteren en verwijderen van verontreinigde bagger.

Op basis van de vastgestelde doelen is de investeringsplanning voor het programma Water bezien vanuit de criteria haalbaarheid en betaalbaarheid. Dit heeft geleid tot een neerwaartse aanpassing van de kapitaallasten, waardoor de lastenontwikkeling in 2019 en 2020 beperkt wordt (zie § 8).

5 PROGRAMMA ZUIVEREN EN AFVALWATERKETEN

De belangrijkste ambitie voor het programma Zuiveren is verwoord in de bestuurlijke kaders voor de ALM's, zoals deze in januari 2018 door de VV zijn vastgesteld. Kort samengevat komt dit neer op *'Circulaire, kosteneffectieve zuiveringen in 2050'*. Vanuit de ALM-studies, de projecten van de Energie- en Grondstoffenfabriek (zoals Pharío) en de samenwerking in de afvalwaterketen wordt de verbinding gelegd met de landelijke en bestuurlijke ambities, zoals in hoofdstuk 2 verwoord. Specifiek wordt ingezet op de energietransitie, het terugwinnen van grondstoffen, het omgaan met medicijnen en andere 'nieuwe' stoffen, innovatie en samenwerking.

In het Waterbeheerprogramma is opgenomen dat in 2021 de helft van de rwzi's een afgeronde ALM-studie heeft. De kaderstelling die in januari 2018 door de VV is vastgesteld, is leidend voor de uitvoering van de studies. De uitkomsten van elke ALM-studie moet vertaald worden naar een Meerjaren InvesteringsProgramma (MIP), Meerjaren OnderhoudsProgramma (MOP) en Meerjaren BedrijfsvoeringProgramma (MBP), waarbij de besluitvorming via de reguliere P&C-cyclus loopt. In deze Kadernota is wel rekening gehouden met het uitvoeren van de verschillende studies, maar is nog geen voorschot genomen op de MIP's, MOP's en MBP's.

De rwzi's die pas later in de planning staan voor een ALM-studie, kunnen niet wachten op een nieuw MOP om te voldoen aan de nieuwste eisen en inzichten qua onderhoud. Derhalve wordt momenteel het algemene beleidsconcept voor onderhoud geactualiseerd. Mede op basis van de pilot Numansdorp wordt daarbij aandacht besteed aan de nieuwe inzichten over kritische storingen, excellent assetmanagement en de indicatoren uit de landelijke bedrijfsvergelijking. Voor de overstap naar nieuwe onderhoudsconcepten is een ingroeimodel nodig, waarbij zowel budget als capaciteit aandacht krijgt. In deze Kadernota is een eerste stap gezet, maar in de aanloop naar de Programmabegroting wordt dit nog verder uitgewerkt.

Op basis van het Bestuursakkoord Water (BAW) is de samenwerking in de (afval)waterketen in de meeste regio's goed op gang gekomen. Momenteel wordt het InterBestuurlijk Programma verder geconcretiseerd in een Bestuursakkoord Waterkwaliteit. Zo kan de samenwerking ook ná 2020 verder worden gecontinueerd/uitgebouwd. Daarmee wordt het verder uitwerken van de Integrale Samenwerking Afvalwaterketen en het terugdringen van het aandeel 'rioolvreemd water' vorm gegeven.

Innovatie, duurzaamheid en energietransitie zijn maatschappelijke thema's, die in het kader van de verschillende ALM's aan de orde komen. In de kaderstelling ALM-studies wordt aandacht besteed aan innovatie en het omgaan met medicijnen en nieuwe stoffen. Daarbij wordt aangesloten bij landelijke en regionale initiatieven (zoals het Pharío-project binnen de EFGF). Het innovatiebudget wordt in de komende jaren ook ingezet voor het vervolg op CENIRELTA voor Dokhaven.

Ten aanzien van de lopende projecten en activiteiten spelen de volgende zaken:

- Veel (bestuurlijke) aandacht wordt gegeven aan de uitvoering van de verschillende projecten uit de ALM-studie Sluisjesdijk en het Veiligheidsproject Sluisjesdijk. Bij het opstellen van de kadernota is rekening gehouden met de nieuwste inzichten en planningen voor lopende investeringen voor Sluisjesdijk.
- Ook de bijstellingen in planning en budget van lopende projecten in Dokhaven en Dordrecht en voor de technische automatisering zijn meegenomen in de Kadernota.
- De financiële consequentie van het verwijderen van een asbestcement leiding bij Oostvoorne (€ 1.9 mln.) wordt vanuit de algemene reserve zuiveren gedekt.
- Via de bestuurlijke factsheets is een nadere onderbouwing gegeven voor nieuwe investeringsvoorstellen voor bedrijfsonderdelen van ondermeer:
  - Dokhaven (zandsilo's, pompen tussen-effluent, beluchtingscompressoren, onthardingsinstallatie);
  - Dordrecht (duikschotten, retourslibpompen, centrifuges, beluchtingscircuits, slibbuffers);
  - Zwijndrecht (centrifuges);
  - rioolgemaal Achthuizen;
  - online meters sliblijn.

De financiële effecten voor het programma zuiveren en afvalwaterketen zijn beschreven in § 8.

6 PROGRAMMA WEGEN

Binnen het programma Wegen ligt de nadruk op het principe-besluit in de maart-VV over de overdracht van de wegentaak. Deze overdracht vergt de nodige ambtelijke inzet en bestuurlijke aandacht. Daarnaast vraagt het onderhoud aan de wegverharding en dan in het bijzonder de erftoegangswegen type 2 (ETW2) aandacht.

Overdracht wegentaak
Nu het principebesluit tot overdracht van de wegentaak genomen is, wordt er, als eerste vervolgstap, naar gestreefd begin 2019 met alle betrokken gemeenten een intentieovereenkomst af te sluiten die de kaders voor de daadwerkelijke overdracht bevat. Om deze fase van het proces te ondersteunen is extra budget benodigd: € 90.000 in 2018 (via Burap-1) en € 30.000 in 2019 via deze Kadernota.

Het is noodzakelijk om op korte termijn het (bestuurlijk) overleg met alle gemeenten op te starten. In deze gesprekken komt ook de staat van onderhoud van de wegen aan de orde. Waterschap Hollandse Delta zet in op overdracht van de wegen in redelijke staat, waarmee een relatie ontstaat met het onderhoudsbudget en de wijze waarop dat wordt ingezet. Voorafgaand aan het opstellen van de Begroting 2019-2023 zullen met alle gemeenten de eerste gesprekken plaatsvinden.

Uiteindelijk zal de overdracht budgetneutraal moeten worden afgerond, waarmee bedoeld wordt dat het waterschap na de overdracht zowel geen inkomsten als geen uitgaven meer heeft voor de wegen. Dat betekent onder meer dat de kapitaallasten bij WSHD "uit de boeken" moeten zijn. Dit dient bereikt te worden met een verevening van kosten tussen de "netto-betalende gemeenten" en de "netto-ontvangende gemeenten".

Onderhoud
Vanuit het Wegenbeheerprogramma heeft het (groot) onderhoud aan de belangrijkste typen wegen en de fietspaden prioriteit. Dat heeft geleid tot bestuurlijke zorgen over de kwaliteit van de minder belangrijke wegen (ETW2). Er is daarom onderzoek verricht naar het onderhoudsbudget dat nodig is om te waarborgen dat het totale wegenareaal zich in redelijke staat bevindt (maximaal 15% 'zeer slecht'). Om toe te werken naar dit kwaliteitsniveau wordt het budget voor het groot onderhoud structureel met € 1,5 miljoen opgehoogd. Om de hiermee gepaard gaande tariefstijging van de wegenheffing af te vlakken wordt de reserve Wegen ingezet.

Door het achterblijven van groot onderhoud blijkt nu al dat, om de verkeersveiligheid te kunnen blijven waarborgen, extra klein/storingsonderhoud nodig is. Dat wordt ook voor 2019 verwacht en daarom wordt € 275.000 extra budget opgenomen. Dit budget wordt volgend jaar worden herijkt.

In combinatie met groot onderhoud wordt de Rotterdamseweg in 2019 Duurzaam Veilig ingericht. Ook vindt onderhoud aan de verkeersregelinstallaties plaats. De huidige raming (50% zekerheid) komt uit op € 4,9 miljoen, waarvan op dit moment € 2,9 miljoen gedekt is in de huidige begroting. De aanvullende financiering van € 2 miljoen wordt als mutatie meegenomen.

Ambities
Door het toepassen van LED-verlichting wordt een bijdrage geleverd aan de ambities van het waterschap op het gebied van duurzaamheid en de energietransitie. De consequenties van de toepassing van LED-verlichting voor het huidige budget en de investeringen voor openbare verlichting worden in de Begroting 2019 uitgewerkt.

Ook het op ecologisch verantwoorde wijze maaien van wegbermen levert een bijdrage aan de duurzaamheidsdoelstellingen. Daarom wordt, om het areaal ecologisch te beheren wegbermen verder te kunnen vergroten, het budget structureel met € 100.000 opgehoogd.

Specifiek voor het maaibeheer van rotondes nabij dorpskernen, die vaak een beeldbepalende rol hebben ("welkomstportaal") wordt nog eens € 15.000 extra opgenomen.

De hierboven genoemde financiële effecten voor het programma Wegen zijn samengevat in § 8.

7 PROGRAMMA ALGEMEEN

Binnen dit hoofdstuk wordt enerzijds aandacht besteed aan de taakveld-overstijgende, algemene zaken, zoals Bestuur (met het bestuurlijk ambitietraject), Communicatie, Duurzaamheid, Educatie en Vergunningverlening & Handhaving (met de ontwikkelingen rond de Omgevingwet). Anderzijds worden ook de bedrijfsmatige aspecten beschreven, zoals de digitale transformatie en excellent assetmanagement. De focus van het bestuurlijk ambitietraject ligt daarbij op de 7 thema's (zie § 2.2). Klimaatadaptatie, innovatie en energietransitie zijn bij de diverse programma's expliciet aan de orde gekomen. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de andere thema's.
Belangrijk is dat in de Kadernota nog geen (volledige) doorrekening en afweging van de capaciteit heeft plaatsgevonden. Dit wordt uitgewerkt in de programmabegroting. Als gevolg hiervan zullen nog veranderingen optreden in de nu gepresenteerde stijgingspercentages van de benodigde belastingopbrengst.

Duurzaamheid
In de vorige Kadernota is als duurzaamheidsdoelstelling geformuleerd 'WSHD energieneutraal in 2030'. Om dit waar te maken wordt een routekaart opgesteld, waarin de energieneutraliteit van de huidige 58% naar 100% in 2030 is uitgewerkt. Daarnaast is een cultuuromslag binnen de organisatie t.a.v. duurzaamheid nodig, waarbij de duurzaamheidsdoelen verder worden geconcretiseerd naar de bijdrage van de afzonderlijke activiteiten.
Daarmee kan WSHD ook de duurzaamheidsgedachte beter uitdragen naar andere stakeholders. Het betrekken en beïnvloeden van onze stakeholders (bijvoorbeeld in de vorm van bewustwording en cocreatie) vormt een integraal onderdeel van de Duurzaamheidsopgave.

Omgevingswet
De invoering van de Omgevingswet (2021) moet het gebruiksgemak van regels vergroten, meer bestuurlijke afwegingsruimte en meer ruimte voor initiatieven van onderop bieden, de besluitvorming versnellen en de beslissingen navolgbaar maken. Vergaande digitalisering is nodig voor het beperken van onderzoeks- en bestuurslasten, terwijl privaat initiatief en omgevingskwaliteit meer ruimte krijgt.
Voor het waterschap betekent dit een verschuiving naar meer integraal denken en handelen. Naar meer betrokkenheid 'aan de voorkant' bij visie en planning van andere overheden (vooral gemeenten); naar 'ja, tenzij ...'. Dit betekent een opgave vanuit: 'samenwerking met anderen'; 'houding en gedrag'; 'nieuw juridisch en inhoudelijk instrumentarium' en 'digitalisering'. Dit wordt vorm gegeven via pilot projecten, opleidingen, het ombouwen van Keur en Legger naar een waterschapsverordening en aanpalende regels en het aansluiten op het digitale stelsel. Momenteel wordt een meerjarenprogramma uitgewerkt, zodat in de Programmabegroting een financiële onderbouwing voor het activiteitenprogramma kan worden gegeven.

Overige bestuurlijke aspecten
In 2019 wordt een nieuw bestuur gekozen. Om dit nieuwe bestuur enige financiële ruimte te geven voor het invullen van de eigen ambities en plannen, is bij het opstellen en doorrekenen van de Kadernota 2019 een bedrag ingerekend van € 250.000.

Door de Commissie Aanpassing Belastingstelsel (CAB) zijn voorstellen uitgewerkt voor aanpassingen in het belastingstelsel van de waterschappen. Het advies van de CAB wordt door het Uniebestuur via een concreet voorstel voorgelegd aan de waterschapsbesturen en vervolgens behandeld in de Ledenvergadering in oktober 2018. Op dit moment is nog niet aan te geven wat de financiële consequenties van de voorstellen zijn voor de afzonderlijke heffingen.

Voor deze bestuursperiode van vier jaar is een educatie-beleidsplan ("*Binden en boeien*") opgezet met een eenmalig reservering van € 200.000. Daarmee wordt een betere aansluiting gezocht met jonge mensen voor de werving van nieuwe medewerkers. De resultaten laten zien dat het (onderwijs) netwerk positief reageert. Het waterschap wordt gezien als een vernieuwende partner. Op basis van een evaluatie aan het einde van de lopende bestuursperiode, kan het nieuwe bestuur zelf de ambities bepalen voor een vervolg op het educatieprogramma en het daarbij horende budget.

Digitale transformatie
Onder invloed van de technologische ontwikkelingen gaat de digitalisering steeds sneller. In het Interbestuurlijk Programma (zie § 2.1) neemt digitalisering een belangrijke plaats in bij de samenwerking tussen rijk, gemeenten, provincies en waterschappen.

De digitalisering vraagt om een (continue) herbezinning over de wijze waarop het waterschap zijn taken blijft uitvoeren. Daarom vormt de digitale transformatie een onderdeel van het bestuurlijke ambitietraject. Het traject bestaat globaal uit de volgende onderdelen:

a) De digitaliseringsopgave vereist dat de achterliggende processen en organisatie op orde is en blijft ('basis op orde');
b) De digitale opgave vloeit voort uit Wet- en regelgeving zoals beschreven in Digikompas. De meest urgente onderdelen van Digikompas moeten eind 2019 in voldoende mate op orde zijn ('wat moet');
c) Innovatieve verbeteringen om meer efficiëntie & effectiviteit in de processen te bereiken. Voorbeelden zijn nieuwe apps voor burgers en medewerkers en de nieuwe besturing van het watersysteem ('wat hoort');
d) Als volgende stap in de (digitale) evolutie is de digitale transformatie. Deze is gekoppeld aan het ambitie-traject vanuit het Bestuur.

Voor de Kadernota 2019 is (voortlopend op de uitkomsten uit het ambitietraject) een aantal onderwerpen benoemd die niet kunnen wachten vanwege urgentie en hun wettelijke basis. Hiertoe behoren:

- Europese Verordening Gegevensbescherming AVG (2016 – 2018).
- BIWA – Baseline Informatiebeveiliging Waterschappen.
- De omgevingswet – Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).
- Digitale dienstverlening (E-overheid).
- Basis op orde. Digitale werkomgeving 2.0 (modernisering van onze werkplek m.b.v. nieuwe technologie).

Met de digitale opgave wordt landelijk aangesloten bij de Unie van Waterschappen (BKI en CBCF), bij Het WaterschapsHuis (HWH), en bij andere waterschappen. Voorgesteld wordt om de kosten te dekken door het inzetten van de reserves.

Overige bedrijfsmatige aspecten

Naast het ambitietraject voor excellent assetmanagement heeft het invoeren van risico-gestuurd onderhoud nog niet geleid tot een helder beeld voor de verschillende programma's. Het college heeft dan ook gevraagd om een apart traject te starten om het noodzakelijk onderhoud beter in beeld te brengen. Dit traject moet bij de behandeling van de Programmabegroting 2019 tot concrete bestuurlijke besluitvorming leiden.

Met ingang van 2018 moeten de waterschappen en belastingsamenwerkingen gaan betalen voor het gebruik van de (door het Rijk ontwikkelde) voorzieningen DigiD en MijnOverheid. De definitieve kosten kunnen pas berekend worden nadat alle afnemers hun prognoses voor 2018 hebben aangeleverd. Inschatting is dat kosten voor WSHD € 50.000 bedragen.

Door de leverancier is aangegeven dat de ondersteuning van het 'Bestuurlijke Activiteiten Bewakingssysteem' (Babs) wordt afgebouwd. De consequenties hiervan worden in beeld gebracht, zodat vóór 2020 met een concreet voorstel (met financiële consequenties) gekomen kan worden.

Ten behoeve van de diverse activiteiten wordt een uitbereiding van de formatie voorgesteld met 8 fte (3 programmamanagers en 5 beleidsadviseurs voor de afdeling Plannen en regie). Voorgesteld wordt deze lasten tot 2022 aflopend te dekken vanuit de reserve geactiveerde lasten.

8 FINANCIËLE EFFECTEN

Programma Waterkeringen

Keringen	Jaar	2019	2020	2021	2022	2023
	Totale mutatie exploitatie programma keringen	-1.073.000	-102.441	-1.439.024	-1.992.306	-1.961.589
	Totale mutatie investeringen programma keringen	0	0	0	0	0
	Totaal mutatie middelen keringen	-1.073.000	-102.441	-1.439.024	-1.992.306	-1.961.589
	Heffing wordt zonder inzet reserves	24.521.127	26.095.085	25.506.756	24.341.061	24.371.778
	Stijging in % zonder inzet reserves	1,96%	6,42%	-2,25%	-4,57%	0,13%
	Inzet reserves	0	-1.100.000	0	1.500.000	2.000.000
	Heffing met inzet reserves	24.521.127	24.995.085	25.506.756	25.841.061	26.371.778
	Stijging in % met inzet reserves	1,96%	1,93%	2,05%	1,31%	2,05%

Tabel 3: Financiële uitwerking programma Waterkeringen

Programma Watersysteem

Water	Jaar	2019	2020	2021	2022	2023
	Totale mutatie exploitatie programma Water	200.000	1.100.000	400.000	430.000	400.000
	Totale mutatie investeringen programma Water	-291.401	-748.257	121.677	344.485	606.590
	Totaal mutatie middelen water	-91.401	351.743	521.677	774.485	1.006.590
	Heffing wordt	53.622.306	56.332.763	57.881.695	60.458.837	60.690.942
	Stijging in %	1,77%	5,05%	2,75%	4,45%	0,38%

Tabel 4: Financiële uitwerking programma Watersysteem

Programma Zuiveren en Afvalwaterketen

Zuiveren	Jaar	2019	2020	2021	2022	2023
	Totale mutatie exploitatie programma zuiveren	2.300.000	400.000	400.000	400.000	400.000
	Totale mutatie investeringen programma zuiveren	0	293.255	1.203.695	1.148.083	259.937
	Totaal mutatie middelen zuiveren	2.300.000	693.255	1.603.695	1.548.083	659.937
	Heffing wordt zonder inzet reserves	66.534.444	65.648.066	66.860.574	67.266.166	66.378.020
	Stijging in % zonder inzet reserves	5,01%	-1,33%	1,85%	0,61%	-1,32%
	Inzet reserves (ten behoeve van de asbestcementleidir	-1.900.000	0	0	0	0
	Heffing met inzet reserves	64.634.444	65.648.066	66.860.574	67.266.166	66.378.020
	Stijging in % met inzet reserves	2,01%	1,57%	1,85%	0,61%	-1,32%

Tabel 5: Financiële uitwerking programma Zuiveren en Afvalwaterketen

Programma Wegen

Wegen	Jaar	2019	2020	2021	2022	2023
	Totale mutatie exploitatie programma wegen	1.919.400	1.889.400	1.889.400	1.889.400	1.889.400
	Totale mutatie investeringen programma wegen	0	215.000	210.000	205.000	200.000
	Totaal mutatie middelen wegen	1.919.400	2.104.400	2.099.400	2.094.400	2.089.400
	Heffing wordt	11.428.286	11.746.771	11.849.268	11.981.187	11.976.187
	Stijging in %	22,70%	2,79%	0,87%	1,11%	-0,04%
	Inzet reserves	-1.500.000	-1.500.000	-500.000	0	0
	Heffing met inzet reserves	9.928.286	10.246.771	11.349.268	11.981.187	11.976.187
	Stijging in % met inzet reserves	6,59%	3,21%	10,76%	5,57%	-0,04%

Tabel 6: Financiële uitwerking programma Wegen

Programma Algemeen

Algemeen	Jaar	2019	2020	2021	2022	2023
	Beleidsruimte nieuw college	250.000	250.000	250.000	250.000	250.000
	GDI (Generieke digitale infrastructuur, extern)	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
	Uitbereiding formatie (3 pr. managers en 5 adviseurs)	800.000	800.000	800.000	800.000	800.000
	Digitalisering	2.180.000	345.000	345.000	345.000	345.000
	Totale mutatie middelen algemeen	3.280.000	1.445.000	1.445.000	1.445.000	1.445.000
	Inzet reserve uitbereiding formatie (geactiveerde laster	-800.000	-600.000	-400.000	-200.000	0
	Inzet reserves tbv digitalisering	-2.180.000	-345.000	-345.000	-345.000	-345.000
	Totale mutatie exploitatie programma algemeen	300.000	500.000	700.000	900.000	1.100.000

Tabel 7: Financiële uitwerking programma Algemeen

Totaal

Totaal	Jaar	2019	2020	2021	2022	2023
	Totaal netto lasten	159.386.162	161.267.684	163.543.293	165.492.251	164.861.927
	Belastingopbrengst 2018					
	Procentuele stijging zonder aanvullende inzet reserves	6,68%	1,18%	1,41%	1,19%	-0,38%
	Totaal aanvullende inzet reserves	-6.380.000	-3.545.000	-1.245.000	955.000	1.655.000
	Belastingopbrengst 2018 na inzet aanvullende reserve	153.006.162	157.722.684	162.298.293	166.447.251	166.516.927
	Procentuele stijging met aanvullende inzet reserves	2,41%	3,08%	2,90%	2,56%	0,04%

Tabel 8: Integrale financiële uitwerking (exclusief volledige doorrekening/afweging van capaciteit)

9 BESLUIT

Vergaderdatum: 28 juni 2018

BESLUIT VERENIGDE VERGADERING

Kadernota 2019

DE VERENIGDE VERGADERING VAN WATERSCHAP HOLLANDSE DELTA,

op voordracht van dijkgraaf en heemraden van waterschap Hollandse Delta d.d. 8-5-2018;

gehoord het advies van de commissie Water, de commissie WWV en de commissie MBH van respectievelijk 11, 12 en 13 juni 2018.

overwegende dat:

- jaarlijks door de Verenigde Vergadering de kaders worden vastgesteld voor het opstellen van de Programmabegroting;

gelet op:
- artikel 77 Waterschapswet;

BESLUIT:

- De Kadernota 2019 vast te stellen en als kader te hanteren bij de uitwerking van de Programmabegroting 2019-2023.

Ridderkerk, 28 juni 2018

De Verenigde Vergadering voornoemd,

secretaris-directeur,	dijkgraaf,
drs. A.A. van Vliet	ir. I. G. M. de Bondt

BIJLAGEN

Bijlage 1: Overzicht potentiele investeringen

Bijlage 2: Werkwijze investeringskredieten

Bijlage 3: Lijst van afkortingen

BIJLAGE 1: OVERZICHT POTENTIËLE INVESTERINGEN[1]

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Geactualiseerd Jaar van aanvang
	Waterkeringen				
1	7202100320	Versterking regionale keringen (4st)	Diverse gemeenten	2019	2019
2	K2018-081	Zettingsvloeiing V3T	diverse gemeenten	2020	2020
3	K2018-082	VLRT-4 - Normtraject nr. 20_3	diverse gemeenten	2020	2020
4	K2019-001	Sluisdok / schotbalkkering Hellevoets		-	2020
	Water				
5	7103000015	Peilbesluit de Volharding	Strijen	2019	2019
6	7103000016	Peilbesluit Adrianapolder	Goeree Overflakkee	2019	2021
7	7103100219	Stations enHoofdpst techn.autom.Waterb	Hele beheersgebied	2018	2019
8	7103100232	Onderstatio&hoofdpstTechn.autom.waterb	Hele beheersgebied	2018	2020
9	7103100250	Verbreden watergang (plaatselijk)	Barendrecht	2019	2018
10	7103100252	Ondrstations&hoofdpstTechn.autom.watrb	Hele beheersgebied	2019	2020
11	7103100258	Stations&hoofdpst techn.automatWaterbe	Hele beheersgebied	2020	2020
12	7103100265	Totaal prioritaire knelpunten	Diverse gemeenten	2018	2019
13	7103100281	KRW 2018 - 2021	Diverse gemeenten	2021	2021
14	7103100282	NBW 2018 - 2027	Diverse gemeenten	2018	2019
15	7103100283	Prioritaire knelpunten (jrschijf 2017)	Diverse gemeenten	2018	2019
16	7103100288	Maatregelen Binnenbedijkte Maas	Binnenmaas	2020	2018
17	7103100345	De Eendragt, fase 2	Korendijk	2017	2020
18	7103100302	Verb. inlaat Trekdam met Meer&Oude Mol	Binnenmaas	2019	2019
19	7103100305	Prioritaire knelpunten (jrschijf 2018)	Diverse gemeenten	2018	2020
20	7103100306	Prioritaire knelpunten (jrschijf 2019)	Diverse gemeenten	2019	2020
21	7103100316	NBW 2018-2027, jaarschijf 2019	Diverse gemeenten	2019	2020
22	7103100327	KRW investering WHP jaarschijf 2019	Diverse gemeenten	2019	2019
23	7103100328	KRW invest. nieuw WHP jrschijf 2018	Diverse gemeenten	2018	2019
24	7103100329	KRW invest. nieuw WHP jaarschijf 2020	Diverse gemeenten	2020	2020
25	7103100332	NBW 2018-2027 jaarschijf 2020	Diverse gemeenten	2020	2020
26	7103100335	Wateropgave Zwijndrechtsewaard 2017	Diverse gemeenten	2018	vervallen
27	7103100336	Wateropgave Zwijndrechtsewaard 2018	Diverse gemeenten	2018	vervallen
28	7103100340	Prioritaire knelpunten jaarschijf 2020	Diverse gemeenten	2020	2020
29	7103300067	VergrotenInlaatdebiet automat.Haven	Binnenmaas	2019	2020
30	7103300117	Voornse Sluis bediening op afstand	Nissewaard	2019	2019
31	K2018-041	Diverse problemen oud beijerland	Oud-Beijerland	2019	2018
32	K2018-042	Duiker Boompjesstraat	Strijen	2019	vervallen
33	K2018-043	Duiker Dordrecht	Dordrecht	2019	2020
34	K2018-044	Extra berging VP152+VP157 (peilindicat		2019	vervallen
35	K2018-045	Gemaal Biersum	Nissewaard	2019	vervallen
36	K2018-046	Gemaal de Volharding	Nissewaard	2019	vervallen
37	K2018-048	Gemaal Oudenhoorn	Hellevoetsluis	2019	2019
38	K2018-049	Inlaat Piershilse Haven	Korendijk	2019	2021
39	K2018-051	Probleem bemalingsgebied Prinsemheuvel		2019	vervallen
40	K2018-054	Zwijndrecht centrum gemaal Merelstraat	Zwijndrecht	2019	vervallen
41	K2018-087	FE21 Valkeniersweide	Rotterdam	2020	vervallen
42	K2018-096	Duiker bij gemaal Sportdorp	Rotterdam	2020	vervallen
43	K2018-097	Duiker Maeterlinkweg	Rotterdam	2020	vervallen
44	K2018-098	Extra berging HW 11.2 (peilindicator)		2020	vervallen
45	K2018-099	Gemaal Arnoldus Botbijlweg	Brielle	2020	2020
46	K2018-100	Schotbalkenkering sluisdeurendok Hvl	Hellevoetsluis	2020	vervallen
47	K2018-101	Gemaal/ Duiker Dijkje Rotterdam	Rotterdam	2020	2020

[1] Voor details, zie de Bestuurlijke Factsheets

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Geactualiseerd Jaar van aanvang
48	K2018-102	Hevelleiding Puttershoek	Binnenmaas	2020	2020
49	K2018-103	opheffen stank ongerioleerde panden HW	Hoeksche Waard	2020	vervallen
50	K2018-104	ophog. kade Boezemloozende Strijensas	Strijen	2020	vervallen
51	K2018-106	Te lage woonwijk Wilgentuin Rozenburg	Rotterdam	2020	vervallen
52	K2019-002	Aanpassen kunstwerken Wateropgave ZW	Zwijndrecht	-	2019
53	K2019-003	Wateropgave 2e watersysteem toetsing	Diverse gemeenten	-	2021
54	K2019-004	Stroomgebied beheerplan 3	Diverse gemeenten	-	2022
55	K2019-005	Diesel aangedreven noodbemaling	Hele beheersgebied	-	2020
56	K2019-006	Renovatie van Gemaal Oudeland	Ooltgensplaat	-	2020
57	K2019-007	Eff. Peilbesluit Oostvoornse Meer	Westvoorne	-	2023
58	K2019-008	Zuiderdiep	Goeree Overflakkee	-	2022
	Zuiveren				
59	7304100121	TA Zuiveren (exclusief Dokhaven)	Hele beheersgebied	2019	2020
60	7304100128	Duikschotten rwzi Spijkenisse	Nisserwaard	2019	2019
61	7304100129	Roostergoedinstallatie rwzi Oud Beij	Oud Beijerland	2019	2019
62	7304100131	Retourslibpompen rwzi Hoogvliet	Rotterdam	2019	2019
63	7304210022	PE-doseervoorzieningen Sluisjesdijk	Rotterdam	2019	2019
64	7304210024	Deelstroombehandeling Sluisjesdijk	Rotterdam	2019	2019
65	7304210037	1-step-Anammox Sluisjesdijk	Rotterdam	2019	2020
66	K2018-061	Aanpassing rioolgemaal Achthuizen	Goeree Overflakkee	2019	2020
67	K2018-062	Bioplastics Dordrecht	Dordrecht	2019	vervallen
68	K2018-063	Duikschotten rwzi Dordrecht	Dordrecht	2019	2019
69	K2018-065	Gaswassers en ventilatie Sluisjesdijk	Rotterdam	2019	2019
70	K2018-066	ALM ZE Spijkenisse	Nissewaard	2019	2019
71	K2018-068	Zandsilo's 1+2 Dokhaven	Rotterdam	2019	2019
72	K2018-069	Online meters sliblijn rwzi's	Hele beheersgebied	2019	2020
73	K2018-070	Pompen tusseneffluent rwzi Dokhaven	Rotterdam	2019	2019
74	K2018-071	Renovatie rioolgemaal Vierpolders	Brielle	2019	2019
75	K2018-072	Retourslibpompen rwzi Dordrecht	Dordrecht	2019	2019
76	K2018-077	Centrifuges rwzi Zwijndrecht	Zwijndrecht	2019	2019
77	K2018-078	Centrifuges rwzi Dordrecht	Dordrecht	2019	2019
78	K2018-080	Gashouder Sluisjesdijk	Rotterdam	2019	2019
79	K2018-107	Investeringen vanuit ALM ZE Heenvliet	Nissewaard	2020	2020
80	K2018-108	Investeringen vanuit ALM ZE Hellevoets	Hellevoetsluis	2020	2020
81	K2018-109	Investeringen ALM's Goeree-Overflakkee	Goeree Overflakkee	2020	2020
82	K2018-110	Beluchtingscompressoren A-trap Dokhave	Rotterdam	2020	2020
83	K2018-111	Onthardingsinstallatie rwzi Dokhaven	Rotterdam	2020	2020
84	K2018-112	Verwijdering nieuwe stoffen 4 rwzi's	Diverse gemeenten	2020	vervallen
85	K2019-009	Beluchtingscircuits RWZI Dordrecht	Dordrecht	-	2020
86	K2019-010	Slibbuffers RWZI Dordrecht	Dordrecht	-	2019
	Wegen				
87	K2018-113	Verv Openb verlichting jaarschijf 2020	Hele beheersgebied	2020	2020
88	K2018-114	Vervangen verkeersregelinstallaties	Rotterdam	2020	2020
89	K2018-118	Verv Openb verlichting jaarschijf 2021	Hele beheersgebied	2021	2021
90	K2019-011	Rotterdamseweg Ridderkerk	Ridderkerk	-	2019

BIJLAGE 2: 'VAN OPGAVE NAAR PROJECT-REALISATIE'

Bij de Kadernota 2018 heeft het college aangegeven meer toetsmomenten bij investeringsprojecten te willen. Om dit doel te bereiken is het proces 'van opgave uit programma's naar project-realisatie' aangepast. In de VV van juni 2017 is deze nieuwe werkwijze vastgesteld.

Het nieuwe proces ziet er, schematisch, als volgt uit:

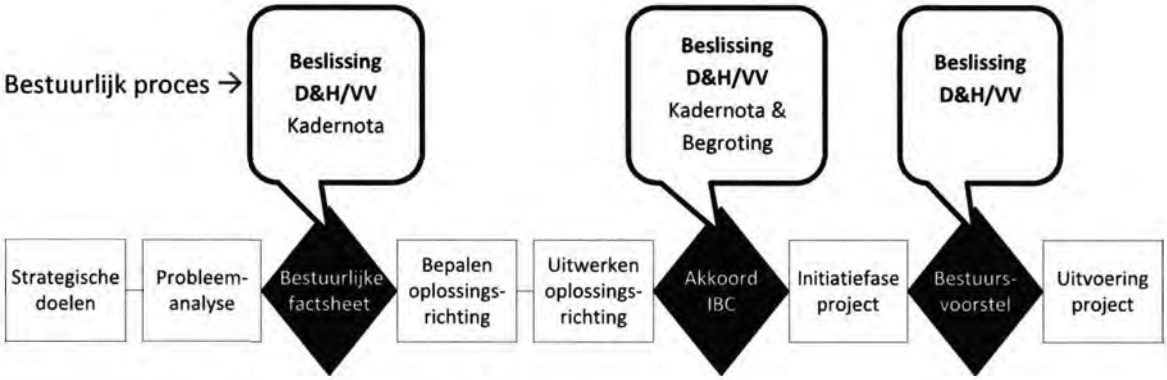

In de praktische uitwerking ziet dit proces er als volgt uit :

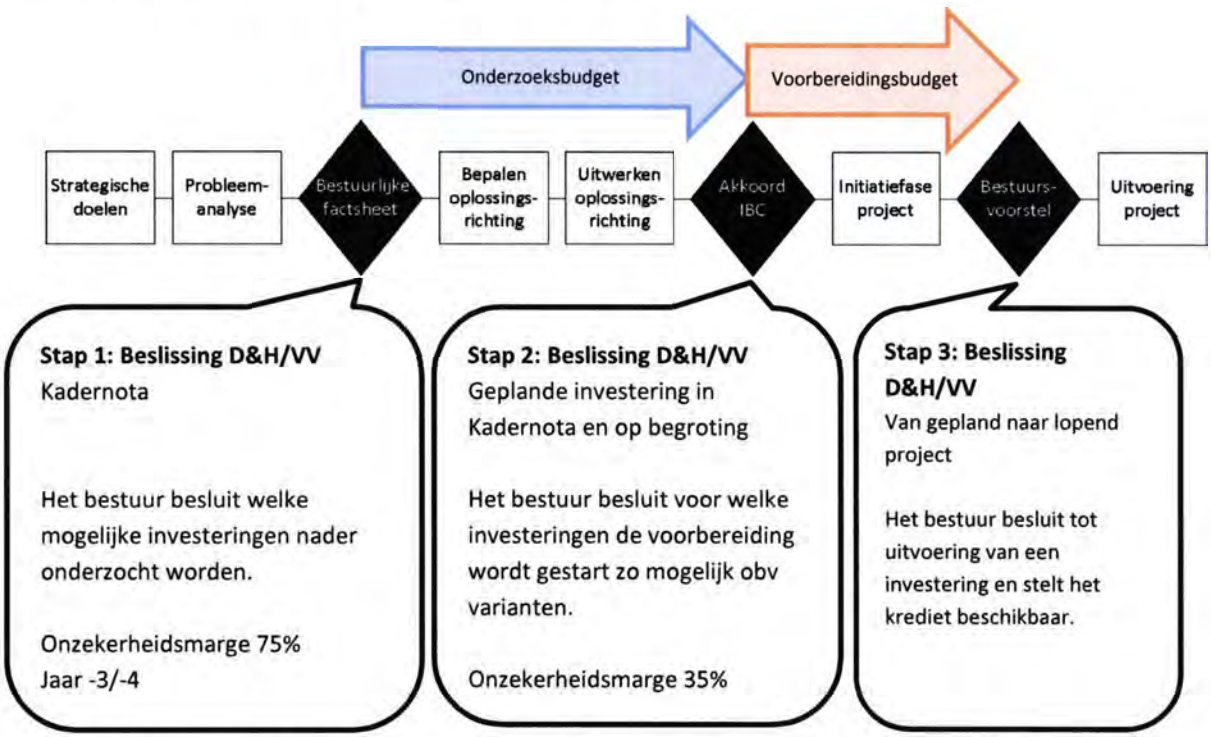

In drie stappen wordt gewerkt 'van grof naar fijn' in het selecteren van investeringen. Stap 1 start met '100' mogelijke investeringen om doelen te bereiken. In stap 2 wordt dat 'ingedikt' tot '60' kansrijke investeringen. In stap 3 komen we uit op '40' daadwerkelijk uit te voeren investeringen.

Met deze nieuwe werkwijze wordt beoogd te komen tot:

- Grotere bestuurlijke betrokkenheid bij de totstandkoming van projecten
- Duidelijke en transparante beslismomenten
- Beheersbaar proces: controle over opgave, doelen en risico's

- Effectievere inzet uren en financiën
- Eenduidig proces voor alle programma's

Met deze werkwijze is het onderzoeks- en voorbereidingsbudget geïntroduceerd.

- De onderzoeksfase is de periode van de bestuurlijke factsheet tot en met de IBC en dient voor een kwaliteitsverbetering en onzekerheidsreductie van de IBC en de onderliggende raming. De investering is in de Kadernota opgenomen op de lijst 'potentiele investeringen' (zie ook de Programmabegroting, bijlage 8b).
- De voorbereidingsfase dient ter nadere concretisering, verdere risicoreductie en toets van de (rendabele) IBC, op maatschappelijke kosten en baten en gaat tot aan de vrijgave van het krediet. Deze investeringen zijn opgenomen op de lijst 'geplande investeringen' (zie ook de Programmabegroting, bijlage 8a).

In bijlage 1 van deze Kadernota is een overzicht opgenomen van de potentiele investeringen. Dit zijn projecten die zullen worden onderzocht. Van al deze projecten is, via BABS, tevens de Bestuurlijke Factsheet opgenomen. De verantwoording van de geplande investeringen verloopt via de Buraps's.

Met de nieuwe werkwijze moet ervaring worden opgedaan. De komende jaren zal de werkwijze verder ontwikkeld en geprofessionaliseerd worden.

BIJLAGE 3: LIJST VAN AFKORTINGEN

AC	Asbestcement
AGOR	Actueel Grond en Oppervlaktewater Regime
ALM	Asset Lifecycle Management
ANNAMOX	ANNaerobic AMmonium OXidation
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
Arbo	Arbeidsomstandigheden
AWA	Activeren, Waarderen en Afschrijven
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWZI	Afvalwaterzuiveringsinstallatie
BAW	Bestuursakkoord Water
BBVW	Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen
BBK	Besluit bodemkwaliteit
BBL	Beroepsbegeleidende Leerweg
BBS	Beeld Bedien Systeem
BBV	Besluit Begroten & Verantwoorden
BEC	bio-energiecentrale
B&W	Burgemeester en wethouders
BGT	Basisregistratie Grootschalige Topografie
BHV	Bedrijfshulpverlening
Bor	Besluit omgevingsrecht
BRTN	Beleidsvisie recreatietoervaartnet
BRZO	Besluit Risico's Zware Ongevallen
BTW	Belasting over de Toegevoegde Waarde
Burap	Bestuursrapportage
BWK	Bestuurlijk Akkoord Waterketen
BWK	Boezemwaterkering
Ca	Circa
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
C2C	cradle to cradle
CBL	Cross border Lease
CBP	Calamiteitenbestrijdingsplan
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA	Christen Democratisch Appèl
CENIRELTA	Cost-Effective NItrogen REmoval from waste water by Low-Temperature Anammox
Cfm	Conform
CMK	Compenserende maatregelen kierbesluit
CPB	Centraal Planbureau
CO2	Koolstofdioxide
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
CU	ChristenUnie
CWK	Compartimentswaterkering
DAS	Dynamisch Aankoop Systeem
DBFMO	Design (ontwerp), Built (bouw), Finance (financiering), Maintain (onderhoud) en Operate (exploitatie)
D&H	Dijkgraaf en heemraden
DGWP	Deelgemeentelijk Waterplan
DOB	Duurzaam onkruidbeheer
DR	Directieraad
DRSH	Delfland, Rijnland, Schieland, Hollandse Eilanden en Waarden
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DIV	Documentaire Informatievoorziening
DV	Duurzaam Veilig
E&C	Engineering & Construct
EEP	Energie Efficiency Plan
(e)- HRM	Electronic Human Resource Management
EIB	Europese Investeringsbank
EMU	Europese Monetaire Unie/Economische en Monetaire Unie
ETW	Erftoegangswegen
EU	Europese Unie

Excl.	Exclusief
FTE	Fulltime-equivalent
GAP	Gemeentelijk AfkoppelPlan
GBKN	Grootschalige Basiskaart Nederland
GBLT	Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn
GDI	Generieke Digitale Infrastructuur
GEP	Goed ecologisch potentieel
GGOR	Gewenst (Gewogen) Grond en Oppervlaktewater Regime
GWW	Grondweg- Weg- en Waterbouw
GI	Geografische Informatie
GO	Goeree-Overflakkee
GOAW	Grensoverschrijdend afvalwater
GOW	Gebiedsontsluitingswegen
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GS	Gedeputeerde Staten
ha.	hectare
HDN	Hollandse Delta Natuurlijk
HHSK	Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard
HIA	Hendrik-Ido-Ambacht
HVC	Huisvuilcentrale Noord Nederland
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
HWH	Het Waterschapshuis
HWZ	Hoekse Waard Zuid
IBC	Initiële Businesscase
IBO	Inspectie Beheer & Onderhoud
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IKB	Individueel KeuzeBudget
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IPO	Interprovinciaal Overleg
ISA	Integrale Samenwerking Afvalwaterketen
KAM	Kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en milieuzorgbeleid
km	kilometer
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KPI	Kritische Prestatie Indicatoren
KRW	Kaderrichtlijn Water
KVW	Klein Voorne West
Kwh	Kilowattuur
LBO1	Landelijke beoordeling overstromingskansen 1
Led	Light emitting diode
LNC	Landschap, natuur en cultuur
m	meter
MBH	Commissie Middelen, Bestuurlijke Zaken en Handhaving
MBR	Muskusrattenbeheer
MD	Management Development
MES	Maatschappelijk efficiënt en solide
MLV	Meerlaagsveiligheid
Ministerie van BIZA	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Ministerie van EZ	Ministerie van Economische Zaken
Ministerie van I&M	Ministerie van Infrastructuur en Milieu
MIP	Meerjaren investeringsplan
MJA	Meerjarenafspraak energie-efficiency
MJBP	Meerjarenbeleidsplan
Mln.	Miljoen
Mm	Millimeter
MOP	Meerjaren onderhoudsplan
Mor	Ministeriële regeling omgevingsrecht
MVI	Maatschappelijke Verantwoord Inkopen
MVO	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
n.v.t.	niet van toepassing
N.B.	Nota bene
NBd	Nationale Bewegwijzeringsdienst
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water

NEN	Nederlandse norm
nHWBP	Nieuw Hoogwaterbeschermingsprogramma
NVO	Natuurvriendelijke oever
NWB	De Nederlandse Waterschapsbank N.V.
NWP	Nationaal Waterplan
OAS	Optimalisatie Afvalwater Studie
Obv	Op basis van
OGOR	Optimaal Grond en Oppervlaktewater Regime
OHW	Onderhanden werk
OTO	Opleiden, trainen en oefenen
OV	Openbare verlichting
OZB	Onroerendzaakbelasting
PDCA	Plan Do Check Act
PE	Polymeer
P&C	Planning en control
P&O	Personeel en organisatie
PEHS	Provinciale Ecologische HoofdStructuur
PFO	Portefeuillehoudersoverleg
PI	Prestatie-indicator
PID	Project Initiatie Document
PK	Personeel en organisatie en kwaliteitszorg-, arbeidsomstandigheden- en milieuzorgbeleid
PM	Pro memorie
PRINCE	Projects In Controlled Environments
PvdA	Partij van de Arbeid
PWK	Primaire waterkering
PZH	Provincie Zuid-Holland
RAO	Regionaal Ambtelijk Overleg
RBO	Regionaal Bestuurlijk Overleg
RBS	Royal Bank of Scotland
RBVW	Regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen
RIB	Rigid Inflatable Boat
RI&E	Risico-inventarisatie en - evaluatie
Rinew	Rotterdam Innovative Nutrients Energy and Water
RISMAN	Risicomanagement
RoSa	Rotterdamse Samenwerking in de Afvalwaterketen
ROSSA	Resource Oriented Sanitation Services in Adama
RPV	Regionale projectgroep verkeersveiligheid
RUD	Regionale uitvoeringsdienst
RWS	Rijkswaterstaat
RWZI	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SAW	Sectorale Arbeidsvoorwaarden
SER	Sociaal-Economische Raad
SGBP	Stroomgebiedbeheersplannen
SGP	Staatkundig Gereformeerde Partij
SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
SNIP	Spelregelkader Natte Infrastructuurprojecten
S&P	Standard & Poor's
SOHW	Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard
SPI	Standardized Precipitation Index
SPP	Strategische Personeelsplannen
SROI	Social Return on Investment
SSC	Shared Service Centre
SSK	Standaard Systematiek voor Kostenramingen
Stowa	Stichting toegepast onderzoek waterbeheer
SVB	Slibverwerkingsbedrijf
SVI	Slibverbrandingsinstallatie
SVHW	Samenwerkingsverband Vastgoed informatie Heffing en Waardebepaling
SWOV	Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid
TA	Technische Automatisering
TABP	Technische automatisering en besturingsprocessen
T-2	Huidig jaar minus 2 jaar (terug)
UvW	Unie van Waterschappen

uWBP	Uitwerkingsprogramma Waterbeheerplan
VBC's	Visstandbeheercommissies
VCA	Veiligheid, gezondheid en milieu Checklist Aannemers
V&W	Verkeer en Waterstaat
v.e.	Vervuilingseenheden
VLRT-4	Vier vervroegde landelijke rapportage toetsing
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VP	Voorne-Putten
VPB	Vennootschapsbelasting
VRI's	Verkeersregelinstallaties
VROM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VTW	Verzoek tot Wijziging
VV	Verenigde Vergadering
VVD	Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
VZHW	Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen
V3T	Verlengde 3^{e} toetsing
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WAC	WaterschapsActieCentrum
Water	Commissie Waterhuishouding en Waterzuivering
WBI	Wettelijk Beoordelingsinstrumentarium
WBP	Waterbeheerprogramma
WCK	Waterschapsbrede controlekamer
wet Hof	Wet Houdbare overheidsfinanciën
WGBP	Wegenbeheerprogramma
WHD	Waterschapspartij Hollandse Delta
WHW	Wet Herverdeling Wegenbeheer
Wet Fido	Wet Financiering decentrale overheden
WM	Wet milieubeheer
WN	Water Natuurlijk
WNT	Wet Normering Topinkomens
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WP	Waterplan
WS	Watersystemen
WSHD	Waterschap Hollandse Delta
WSRL	Waterschap Rivierenland
WGC	Watergovernance
WCMS	Water Crisis Management systeem
Wtw	Waterwet
WWV	Commissie Waterkering, (Vaar)Wegen en Vergunningverlening
ZB	Zuiveringsbeheer
ZHEW	Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden
Z-Info	Zuiverings Informatiesysteem
ZTW	Zuiveringstechnische Werken
ZUIS	Zuiverings Informatiesysteem